

IFJÚSÁG

Az EDUCATIO *Ifjúság* száma 1995-ben jelent meg, vendégszerkesztője *Gábor Kálmán* volt. Most tizenöt év múltán a szerkesztő bizottság ismét aktuálisnak találta, hogy készítsen egy számot a fiatalokról. Ennek azonban egy szomorú apropója is volt, kollégánk *Gábor Kálmán* hirtelen halála. 2009 decemberében került megrendezésre *Kálmán emlék-konferenciája Oktatás-Ifjúság-Társadalom* címmel. Számunknak több olyan szerzője is van, akik munkatársai vagy barátai voltak és a konferencián előadóként is megjelentek (*Tibori Tímea*, *Murányi István*, *Imre Anna*, *Fábri István*), de olyan tanulmányíróink is vannak, akik *Kálmán*hoz nem kapcsolódtak szorosan, ám ugyancsak e témában folytatnak kutatásokat. A *Fiatalok* szám tanulmányainak válogatásakor a szerkesztők törekedtek arra, hogy az írások minél tágabb körben járják körül e témát, nevezetesen, hogy azon kívül, hogy az ifjúság egy életkori csoport, milyen más megfogható jellemzői, sajátosságai vannak ennek a korosztálynak.

Somlai Péter tanulmánya bemutatja az ifjúság történeti kialakulását, az európai modern társadalmakban játszott szerepét a 18. századtól napjainkig. Képet ad arról is, hogy hogyan alakult ki az ifjúságszociológia és milyen alapvető diskurzusai voltak a különböző korszakokban. A tanulmány a történeti bemutatás mellett reflektál a jelenkor ifjúságára is, hangsúlyozva a családi nevelés és a kortárs kapcsolatok változását, kitér a társadalmi nemek elemzésére is. Az ifjúság kapcsán elengedhetetlen az iskoláról, az iskolarendszer változásairól, az oktatási expanzióról is írni és az értékrendről. *Somlai* kiemeli, hogy az új-kapitalista társadalmakban két ifjúság él: a leszakadó, mélyszegénységben élő rétegek ifjúsága és a „poszt-adoleszens” fiatalok.

Tibori Tímea cikke azt a gondolatmenetet folytatja, amit *Somlai Péter* írása. Míg *Somlai* történeti, nemzetközi szempontból elemzi az ifjúságot, addig *Tibori* a magyar sajátosságokról ír, utalva és kapcsolódva a nemzetközi tendenciákhoz. A tanulmány problémákra fókuszál, bemutatja az ifjúsággal és az ifjúság kutatásokkal kapcsolatos nehézségeket. *Tibori* felhívja a figyelmet arra, hogy a fiatalok egyre kisebb arányban kapcsolódnak kulturális és közösségi értékekhez. Az ifjúságkutatásokról pedig megjegyzi, hogy a magyar kutatások többsége – ahogy a nemzetköziek is – a fiatalok életmódját, szabadidő felhasználását, oktatási és munkaerő-

piaci elhelyezkedést vizsgálja, míg más kérdések háttérbe szorulnak. Erre számunk is jó példa, hiszen a következő cikkek javarésze éppen ilyen kutatásokat mutat be, bár igyekszünk ellensúlyozni ezeket a témákat Veroszta Zsuzsanna és Nagy Péter Tibor írásával.

Murányi István tanulmánya a Debreceni Egyetem nappali tagozatos hallgatóinak életmódját, mentális állapotát mutatja be a különböző képzési szinteken. Megállapítja, hogy az egyetemisták csoportokhoz és/vagy szervezetekhez kötődő alacsony aktivitást mutatnak, szabadidejükben leginkább az individuális és passzív tevékenységeket preferálják, interneteznek, zenét hallgatnak, televíziót vagy videót (DVD-t) néznek. Intenzívebb kulturális tevékenységet csak kevesen végeznek.

Bocsi Veronika tanulmánya részben kapcsolódik az előzőhöz, hiszen terepe nagyon hasonló, egy három ország határán fekvő régió (Észak-Alföld, Partium és Kárpátalja) felsőoktatási intézményeiben tanuló nappali tagozatos hallgatók értékvizsgálatával foglalkozik. Az egyetemisták négy csoportját mutatja be: a hallgatói-altruista, a vallásos, a társasági élettől elforduló és az én-központú anyagi csoportokat, majd az írás részletesen ismerteti, hogy nemek, települések és országhoz való tartozás szerint milyen különbségek vannak az egyes csoportok között.

Veroszta Zsuzsanna is értékeket vizsgál, de vizsgálatának tárgya egyetlen szempont, a társadalmi felelősségvállalás kérdése. A szerző bemutatja, hogyan vált egyre hangsúlyosabbá a felsőoktatás nemzetközi dekrétumaiban és szervezeteiben – közülük is elsősorban a hallgatói szervezetek állásfoglalásaiban – a szociális szerepvállalás kérdése, illetve az esélyegyenlőség eszméje. Elemzi, hogy a bolognai folyamat nemzetközi dokumentumaiban miként jelenik meg ez az eszmény, utalva arra, hogy az idő előre haladtával még inkább megerősödött az esélyegyenlőség és méltányosság fogalmainak előtérbe helyezése. Ezzel szemben Veroszta azt is bemutatja egy hazai empirikus vizsgálat kapcsán, hogy a magyar egyetemisták különböző csoportjai számára mennyire kevésbé fontos, sokadrangú ez a kérdés, hiszen a felsőoktatás társadalmi felelősségének kérdéseit az alulértékelés jellemzi a praktikus és akadémiai szempontokhoz képest.

Fábri István cikke éppen ezen a ponton kapcsolódik az előbbi tanulmányhoz, ő kifejezetten a felsőoktatási végzettségek munkaerőpiaci kapcsolódását vizsgálja, amely – mint Veroszta tanulmányából kiderül – a hallgatók által legfontosabbnak tartott felsőoktatási érték. A vizsgált téma szintén azon népszerű kutatási területek közé tartozik, amelyek Tibori Tímea is jelzett tanulmányában: az egyetemisták munkaerőpiaci várakozásait mutatja be egy friss hallgatói empirikus vizsgálat eredményei alapján. A szerző megállapítja, hogy az egyetemisták többségének a karrierválasztása tudatos szak(terület) és intézményválasztás eredménye, többségük arra a képzési területre került felvételre, ahová eredetileg is jelentkezett és azon a területen is szeretne majd munkába állni. Tanulmányában utal ugyanakkor a képzési területek szerinti eltérésekre is, s további elemzéseket lát szükségesnek részben a

szakok szerinti eltérések vizsgálatára, részben a hallgatók társadalmi-lakóhely szerinti rétegzettségét is figyelembe vevő eltérések vizsgálatára.

Imre Anna tanulmánya a kilencvenes évek társadalmi alrendszerének átalakulásán belül az oktatás terén bekövetkezett változásokat és annak hatásait mutatja be. Az oktatási rendszer átalakulása mellett az iskolai pálya utak módosulásának bemutatására helyezi a hangsúlyt. Elemezi a formális iskolarendszert és az abban való átmenetek típusait, áttekintést ad a nem formális iskolarendszer sajátosságairól, illetve a pálya utak eredményességéről. Megállapítja, hogy a formális oktatási rendszerben való növekvő részvétel mellett a nem formális oktatásban való részvétel is kitüntetett szerepet kap a későbbi iskolai utak szempontjából.

Horkai Anita tanulmánya a fiatalok társas kapcsolataival foglalkozik. Empirikus vizsgálati adatok eredményein keresztül mutatja be az ifjúság legfontosabb kapcsolatait, a családi, kortársi és az iskolához fűződő viszonyait. A kortárs kapcsolatok bemutatásakor kiemeli, hogy a felsőoktatás tömegesedésével megjelent a hallgatók elidegenedésének, elmagányosodásának folyamata is. A fiatalok iskolához fűződő kapcsolatát elemezve a szerző arra az eredményre jut, hogy a magas anyagi státusú, de alacsony kulturális státusszal rendelkező családok gyermekei kevésbé preferálják a felsőfokú továbbtanulást, mint azoknak a családoknak a gyermekei, akik mindkét státus szerint az alacsonyabb kategóriába tartoznak. Horkai vizsgálati eredményei némileg megkérdőjelezzik Fábri eredményeit, miszerint a hallgatók többségében a tanult képzési területen kívánnak elhelyezkedni. Horkai szerint a hallgatók kevés munkaerőpiaci információval rendelkeznek és minél közelebb állnak a diplomához, annál több kétséget fogalmaznak meg elhelyezkedésükkel kapcsolatban.

Nagy Péter Tibor tanulmánya arra keres választ, hogy milyen jellemzők alapján tudjuk megkülönböztetni a fiatalokat a felnőtt társadalomhoz képest. A szerző azt vizsgálja, hogy a fiatalok értékválasztása, vallásossága mennyiben tér el az idősebb korosztályokhoz képest. Számba veszi azokat a speciális körülményeket, amelyek a mai fiatalok vallásosságát befolyásolják, bemutatja a fiatalok különböző korosztályainak jellemzőit, és megállapítja, hogy a fiatal nemzedékben növekszik a nem vallásosak aránya.

A lapszámban bemutatott cikkek számos fontos aspektusát érintik ugyan a mai fiatalok jellemzőinek, nyilvánvaló azonban, hogy a korlátozott terjedelem miatt sok témakör kimaradt. Számunkban igyekeztünk olyan szerzőket megszólaltatni, akik személyükben, vagy témaválasztásukban kapcsolódnak Gábor Kálmánhoz és az általa képviselt ifjúságkutatáshoz. Ezért is kapott számunkban kiemelt figyelmet az oktatás, ezen belül a felsőoktatás és az oktatási szintek közötti átmenetek, amelyeknek negyedszázadot kivető ifjúságkutatásaiban Kálmán is kiemelt figyelmet szentelt. Az ifjúsági korszakváltás egyik fő gondolataként az iskolai ifjúsági korszak fogalma kiemelt szerepet kap csaknem valamennyi írásában, csakúgy, mint a fiatalok fogyasztói, kommunikációs státusának hihetetlenül gyors emelkedése és ezek következményeinek, kockázatainak vizsgálata. Tanulmányaiban rendre hangsú-

lyozza, hogy az individualizálódási folyamat az értékorientációk átrendeződéséhez is vezet, amely a saját döntések kockázata révén az ifjúság sebezhetőségét is növeli. A lapszámot Gábor Kálmán emlékének ajánlva igyekeztünk ezeket a témaköröket szerepeltetni az írások között.

A SZERKESZTŐK

